

AHMED SÜHEYL ÜNVER –
AHMED GÜNER SAYAR
MEKTUPLAŞMALARI
(15.V.1969 - 1.I.1974)

Hazırlayan
Mehmed Dinçaslan

© / otukennesriyat

YAYIN NU: 2235
KÜLTÜR SERİSİ: 1179

T.C. KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI
SERTİFİKA NU: 49269

ISBN: 978-625-408-661-8

www.otuken.com.tr | otuken@otuken.com.tr

ÖTÜKEN NEŞRİYAT A.Ş.®

İstiklâl Cad. Ankara Han 65/3 • 34433 Beyoğlu-İstanbul
Tel: (0212) 251 03 50

Genel Müdür: Ertuğrul Alpay

Genel Yayın Yönetmeni: Göktürk Ömer Çakır

Kitap Editörü: Nâzım Terzioğlu

Kapak Tasarımı: Ceyhun Durmaz

Dizgi-Tertip: Damla Acar

Kapak Baskısı: CB Matbaacılık

Baskı: Ötüken Neşriyat AŞ

İstiklâl Cad. Ankara Han 65/3 Beyoğlu-İstanbul
Tel: (0212) 251 03 50
Sertifika Nu: 49269

İstanbul - 2025

Kitabın bütün yayın hakları Ötüken Neşriyat A.Ş.'ye aittir. Yayınevinden yazılı izin alınmadan, kaynağın açıkça belirtildiği akademik çalışmalar ve tanıtım faaliyetleri haricinde, kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz; hiçbir matbu ve dijital ortamda kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

Mehmet Dinçaslan: 1987’de Almanya’da doğdu. 1989’da ailesiyle Türkiye’ye döndü ve Kayseri’de ilk ve ortaöğrenimini tamamlayarak Kayseri Lisesi’nden mezun oldu (2005). Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İktisat Bölümünden lisans derecesi aldı (2010). Yüksek Lisans (2012) ve Doktora (2017) derecelerini ise Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalından alan Dinçaslan, aynı çatı altında araştırma görevlisi (2011-2017) olarak çalışmıştır. Hâlihazırda Karadeniz Teknik Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İktisat Bölümünde öğretim üyesi olarak çalışmaktadır. Bir dönem misafir araştırmacı olarak Konstanz Üniversitesinde araştırmalarını yürüten Dinçaslan’ın mesleki çalışmaları iktisat metodolojisi, iktisat sosyolojisi ve Türk iktisat düşüncesi sacayağında yoğunlaşmaktadır. Özel ilgi alanı olarak da kültür tarihi üzerine eğilmektedir. Bu sahalarda kaleme aldığı bazı yazılar *Türk Yurdu*, *Türk Edebiyatı*, *Millî Mecmûa*, *Muhafazakâr Düşünce*, *Liberal Düşünce*, *ODTÜ Gelişme*, *Toplum ve Bilim*, *İnsan ve Toplum* ve *Schutzian Research* gibi dergilerde yayımlanmıştır. Dinçaslan’ın *T.W. Hutchison – A.G. Sayar Mektuplaşmaları* (ed. Ö.B. Kaymakçı, Ötüken Neşriyat, 2022) kitabında yayımlanan “Türk İktisat Düşüncesinde Terence W. Hutchison – Ahmed Güner Sayar Çizgisi” başlıklı bir yazısı da bulunmaktadır.

İÇİNDEKİLER

Kısaltmalar.....	9
Teşekkür Borcumun İfâsı	11
A.G. Sayar, Takrîz: A.S. Ünver – A.G. Sayar Mektuplaşmalarına Dâir Düşünceler ve Notlar	13
M. Dinçaslan, Takrîz: Ahmed Süheyl Ünver – Ahmed Güner Sayar Mektuplaşmalarına Bir Derkenar	23
Mektuplar.....	39
Ekler	119
Bibliyografya	127
İsim Dizini.....	129

TEŞEKKÜR BÖRCUMUN İFÂSİ

A.S.Ü. / A.G.S. mektuplaşmalarının bulunduğu arşiv kayıtlarından çıkarılarak, yayımlanma sürecine teslim edilmesinde yardımlarını gördüğüm zevâta mutlaka bir teşekkür borcum vardır. Bu mektupların toplanmasında ve yayımlanma aşamasına gelmesinde gayretlerini gördüğüm Dr. Mehmed Dinçaslan'a kalbî teşekkürlerimi sunarım. Dr. Dinçaslan, Ankara'da, TTK'da Dr. A. Süheyl Ünver Arşivi'nde A.G.S. dosyasında bulunan mektupların fotokopilerini temin etti ve bunları bilgisayar ortamına taşıdı. Ayrıca, bu mektuplaşmalar için bir de "takrîz" kaleme aldı. Bu gayretleri için de kendisine teşekkür ederim. Ayrıca, TTK'dan Sayın Onur Coşkun'a da yardımlarından dolayı teşekkürlerimi arz ederim. Fatih Çakır da mektuplarda yer alan kartpostalları mektuplardaki yerlerine taşıdı. Kendisine teşekkür ederim. Burhan Felek merhumun *Milliyet* gazetesindeki yazısını temin eden Bayezid Devlet Kütüphanesi görevlilerinden Sayın Vedat Bulat'a da teşekkürlerimi sunarım. Bu meyanda, Gülbün Mesara Hanım da babasıyla gerçekleşen mektuplaşmaların yayımlanması düşüncemi coşkuyla karşıladı ve yayımlanmasından duyacağı memnuniyeti ifade etti. Bu mektupların Ötüken Neşriyat'ta yayımlanmasında yardımlarını gördüğüm Genel Müdür Saygıdeğer Ertuğrul Alpay'a da teşekkürlerimi sunarım.

Derbent, Kartepe
18.VII.2024

A.S. ÜNVER - A.G. SAYAR
MEKTUPLAŞMALARINA DÂİR
DÜŞÜNCELER VE NOTLAR

Ahmed Güner Sayar

I

Ülkemizin yetiştirdiği müstesna bir kıymet olan A. Süheyl Ünver'i bütün cepheleriyle tanımak, beşer tâkatinin üzerindedir. Aziz Üstad Yahya Kemâl Beyatlı, onun için "Süheyl bir keşiftir" tevcîhinde bulunmuştu. Süheyl Ünver üzerine yaptığım yıllara açılan araştırmalar derinliğine yol aldıkça, Yahya Kemâl Bey'in ne kadar haklı olduğuna şahit oldum. Bu cümleden olarak, aziz Hocamız'ın vefatı ertesinde kaleme aldığım kitap çalışması, münevver muhitinde bir Ünver monografisi olarak kabul gördü. Bu biyografiyi, Ünver bibliyografyası izlemeliydi. Kerimesi Gülbün Mesara ve Prof. Dr. Aykut Kazancıgil ile birlikte çalışmalarımız sonucu Süheyl Ünver'in bütün neşriyatı, kenarda köşede kalmış olanlar hariç, dişe dokunur bir cilt kitap olarak yayımlandı. Bu iki eserin, Süheyl Ünver üzerine yapılacak araştırmaları bir çerçeveye oturtacak hayırlı birer teşebbüs olduğunu ifade edebilirim. Bu meyanda, ben de çeşitli vesilelerle, parça bölük, Süheyl Hocamız'ın kenarda kalmış cephelerine ışık salan makaleler kaleme almıştım. Bunların toplanmasıyla, *Ünver Yazıları* başlıklı bir diğer kitap çalışmasını hazırlamak da düşüncelerim arasındadır.

Bu kitap çalışmasıyla, A.S.Ü. / A.G.S. mektuplaşmaları, arşivden gün yüzüne çıkmış oluyor. Bu mektuplaşmalarımız, bir zaman ve zemin dilimiyle mukayyet olsa bile, tarafların kişisel târihlerinin uzanılmayacak köşelerine ışıklar salmaktadır. Dolayısıyla, bu mektupların iç örgüsüne ilişkin bazı bilgilerle kuşatılması kaçınılmaz oluyor.

AHMED SÜHEYL ÜNVER – AHMED GÜNER SAYAR MEKTUPLAŞMALARINA BİR DERKENAR

Mehmet DİNÇASLAN¹

“Süheyl Bey’e hizmet eden himmete uğrar!”

Ahmed Güner Sayar²

İletişim araçlarının hâlihazırdaki gelişmişlik düzeyi, insanlar arasında irtibâtın hızlıca ve kolayca kurulmasına yol açmaktadır. Fakat zaman makinesini, kabaca 25-30 yıl öncesine sardığımızda dahi, iletişimin bugüne nispetle birtakım kahr ve külfet pahasına kurulabildiğini söyleyebiliyoruz. Maddî mesafeler insanları somut olarak birbirinden ayırır da mektuplar bir nebze de olsa, uzağı yakın kılacak işlev görüyorlardı. 1990’larda, hattâ 2000’lerin başlarında, buna bir ölçüde tanıklık etmişim. Çocukluktan ergenliğe ve gençlik yıllarıma uzanan evrede, çevremde tanık olduğum aşk mektupları, asker yakınlarımızın özlem yüklü mektupları, babamın gurbetten gönderdiği sıla hasreti kokan mektupları şahit olduğum mektuplaşmalar arasındaydı. Fakat Joseph Schumpeter (1883-1950)’in “yaratıcı yıkım” mefhumu ile işâret ettiği hakikat, burada da hükmünü çok geçmeden icra etti. İletişim ve haberleşme tekniklerinin gelişmesi, yeni olanaklarla kolaylaştırıcı işlev görürken “yaratıcı”, kadim olanı aşındırmasıyla da “yıkıcı” mâhiyet arz edebiliyordu. Yıkıcılıktan payını alan unsurlardan biri de mektuplaşmalar oldu.

Cep telefonları, e-posta, çevrimiçi mesajlaşma programları ve nihâyet sosyal medya platformları, mektuplaşmayı önemli ölçüde nostaljik haberleşme aracına dönüştürdü. Yeni iletişim araçlarında

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, İİBF, İktisat Bölümü, E-posta: mehmetdincaslan@ktu.edu.tr, mehmetdincaslan@gmail.com, ORCID: 0000-0002-8549-2627

² A.G. Sayar, bu vecîzeyi “Cumhurbaşkanlığı Kültür ve Sanat Büyük Ödülleri” töreninde (28.12.2016) “Vefâ Ödülü” sâhibi Ord. Prof. Dr. Süheyl Ünver adına yaptığı konuşmada dile getirmiştir.

MEKTUPLAR

I

A.G. Sayar'dan A.S. Ünver'e (1. Mektup)¹

15.V.1969
Londra

Pek muhterem hocam;

Bugün Londra'ya geleli bir hafta oldu. Gayet mükemmel bir otelin bir odasını bir arkadaşım ile paylaşıyoruz. Otelimizin yerini size kısaca 'Victoria & Albert Museum'e yakın olduğunu söyleyerek târif edebilirim.

Mâzi ile hâli bu derece iyi bir şekilde tevhid edebilmiş bir toplumun yeryüzünde bir eşi daha var mıdır? İngiliz, ecdadına sıkı sıkı sarılmış olarak, bugün istikbâle koşuyor ve diğer milletlerin düştüğü hataya aldırmandan dününü inkâr gayretine saplanmıyor. Aynı şekilde modern hayatın bütün nimetlerinden yararlanmak için bağrını açmış, toplumunda yaşayan her varlığı, insanı, hayvanı, ağacı vs. daha çok mesud etmek için beşerî gayretinin her şeyini harcayan İngiliz, yarın bugünden daha çok mesud olacaktır. Terakki de bu değil midir?

Muhterem efendim;

Samimi gayretiniz ve himmetiniz, talebenize gerçekten pek yararlı olmuş, bağlı olduğum toplumun dününü severken, siz bu sevgimi öğrettiklerinizle daha sistemli bir hale getirdiniz. Hele ben daha üzerimden atamadığım 'dâüssılayı' bir terkedeyim, Londra'yı ve İngiliz'i meydana getiren bu sistemin arkasında yatan nedenleri araştıracağım ve dünü ve bugünüyle Türk toplumuyla mukayese edip bir sonuca varacağım. Bunu istemeniz sizin en tabii hakkınızdır. Sizinle hoca-talebe ilişkisini kurmasaydım, kimse bana sizin yüklediğiniz görevi yüklemeyecek, söylese bile, ortaya ne tip bir

¹ Bu mektup, Dr. ASÜA, A.G.S. Dosyası, TTK, Ankara'da, ayrıca AGSA'dadır.

II

A.S. Ünver'den A.G. Sayar'a (1. Mektup)²

21.V.1969

Sayın Ahmet Güner Sayar
The Linguists' Club
Niddry Lodge, Holland Street
Compden Hill Rd,
LONDON W. 8
ENGLAND

Aziz Dostum,

Londra'dan ilk ve vatan hasreti ile dolu mektubunuzu aldım. Pek sevindim. El yazınızı biraz zorlukla okudum.

Daha orada ilk günlerdesiniz. 1927'de aynı hâl, ben Paris'e gittiğimde oldu. Sonra geçti. Sizde de böyle olacağı belli idi, alışınca geçer.

Daima meşgul olun, gezin. Londra Parkları güzel ve geniştir, gezmekle bitmez. Müzeleri parasızdır, yemek de yenir. Yemeklerine alışırsınız.

Size Londra'yı methedecek değilim. Orası, Avrupa'da uzun zaman oturabileceğim en güzel şehirlerdendir. Zira aradığım her şey orada var. On beş günlük ikametim defterlerini gördünüz. Ya daha kalsaydım neler bulurdum.

İstanbul'dan ancak 4 saat uzaktasınız. Kendiniz, yürümek şartı ile ancak Kartal'dasınız. Dünyayı bir portakal büyüklüğünde sayın, ancak aramızı bir parmak kalınlığında bulursunuz.

Yusuf Mardin Bey bizim mühim şahsiyetlerimizden, necib ve kültürlü, mükemmel bir zattır. Türkiye'den gelenlerin vatan hasre-

² Bu mektup, Dr. ASÜA, A.G.S. Dosyası, TTK, Ankara'da, ayrıca AGSA'dadır.

III
A.G. Sayar’dan A.S. Ünver’e
(1. Kartpostal)³

31.V.1969

Muhterem Hocam,

Burada tesadüfen tanıştığım bir Pakistanlı Müslüman, bana Londra’daki camilerden birinin adresini verdi. 30.V.1969 Cuma, saat 14’de, Cuma namazına bu mabede gittim. Hocaefendi gayet âlim. Evvela Kur’an-ı Kerim’den okudu. Sonra bunu İngilizce olarak cemaate anlattı. Hocanın anlattığı sûre ‘Vettini vezzeytuni’ idi. Özellikle ‘Ahsen-i Takvim’ üzerinde durdu. Namazda yanımda iki zenci vardı. Onlarla birlikte saf’a durunca, Müslümanlığın ne derece bir vahdet anlayışını insanlara bahşettiğini anladım.

Size gönderdiğim bu kartı, kapıda bir çocuk dağıtıyordu. Bir tanesini de sizin için aldım. Bu akşam o toplantıya gidip Müslümanlarla kandilleşeceğim.

Sizin de kandilinizi kutlar, daha nice nice böyle mübarek günlere ermenizi Hakk’tan niyaz ederim.

Saygılarımla
Talebeniz ve pîrdaşınız
Ahmed Güner Sayar

³ Bu kartpostal, Dr. ASÜA, A.G.S. Dosyası, TTK, Ankara’da, ayrıca AGSA’dadır.

IV
A.G. Sayar’dan A.S. Ünver’e
(2. Mektup)⁴

6.VI.1969

Muhterem hocam;

Mektubunuza bir hafta sonra cevap verdiğim için özür dilerim. Bu arada, Yusuf Mardin Bey’e yazdığım ve sizden tafsilatlı bir şekilde bahsettiğim mektubuma bir cevap bekleyişim de mektubumun yazılma süresini ileriye attı. Ancak Yusuf Bey’den şimdilik bir cevap alamadım.

Aziz hocam;

Satırlarım, duyduğum hisleri size yansıtmakta aciz kalacaktır. Hatta yanınızda olsam bile bunları söyleyemez, gönlümde tutardım. Mektubunuzla beni ihya ettiniz. Bana güven duygusu sağladınız. Hocalarıma karşı hürmet hissi, onlara karşı beslediğim-sözlerle anlatılmayan – duygular sayesinde kendimi bu şekilde yalnız hissetmemeye başladım. Verdiğiniz öğütlere minnettarım, Hocam. Sağ olun. Sizden rica ediyorum: Hiçbir zaman unutmayınız ki, daima yolunuzu, metodunuzu benimseyen gönüller vardır arkanızda. Ben de bir muakkibiniz olmakla bahtiyarım.

Mektubunuz cebimde, yaktığınız ışık kalbimde, Londra’da Müslümanların merkezî yeri olan ‘The Islamic Culture’ya gittim. Cum’a namazını kıldım. Mes’ud oldum. O andan itibaren, kendimi üzerinde yaşadığım topraklara adapte olmuş buldum. Bu aslında, başarının da ilk merhalesiydi hiç şüphesiz.

Bundan sonra gezmekle bitmeyecek yerlerini dolaşmaya başladım. Önce, Londra’nın haricinde yaptığımız bir gezintiden yararlanarak ‘The National Trust’ı gezdim. Her şeyi ile güzel bir yer. Binanın dışında harika bir yeşillik. Fotoğraflar çekildi. İleride size bir tane takdim ederim. Birkaç önemli yer ve oralardan elde edilen belgeler. Bunları hemen açtığım ‘Londra’ dosyasına koydum. Bir kumbara gibi dolmakta.

⁴ Bu mektup, Dr. ASÜA, A.G.S. Dosyası, TTK, Ankara’da, ayrıca AGSA’dadır.

V

A.G. Sayar'dan A.S. Ünver'e
(2. Kartpostal)⁶
13.VI.1969

Muhterem hocam;

Yusuf Mardin ile görüştüm. Çok faydası dokundu. Kendisi Amerika'ya tayin olmuş. Bu yüzden Londra'dan ayrılıyor. Çok üzüldü, daha yardımcı olamadım diye.

Size gönderdiğim mektuplar, ağır oldukları için elinize geç geçebilir, özür dilerim. Mektubunuzu bekler, hürmetlerimi sunar, ellerinizden öperim efendim.

Ahmed G. SAYAR

Talebeniz
Ord. Prof. Dr. A. Süheyl ÜNVER
İ. Ü. Cerrahpaşa Tıp Fakültesi
Tıp Tarihi Ens. Müdürü
Bayezid / İSTANBUL
TURKEY

⁶ Bu kartpostal, Dr. ASÜA, A.G.S. Dosyası, TTK, Ankara'da, ayrıca AGSA'dadır.

VI
A.G. Sayar’dan A.S. Ünver’e
(3. Kartpostal)⁷

21.VI.1969
Londra

Aziz hocam;

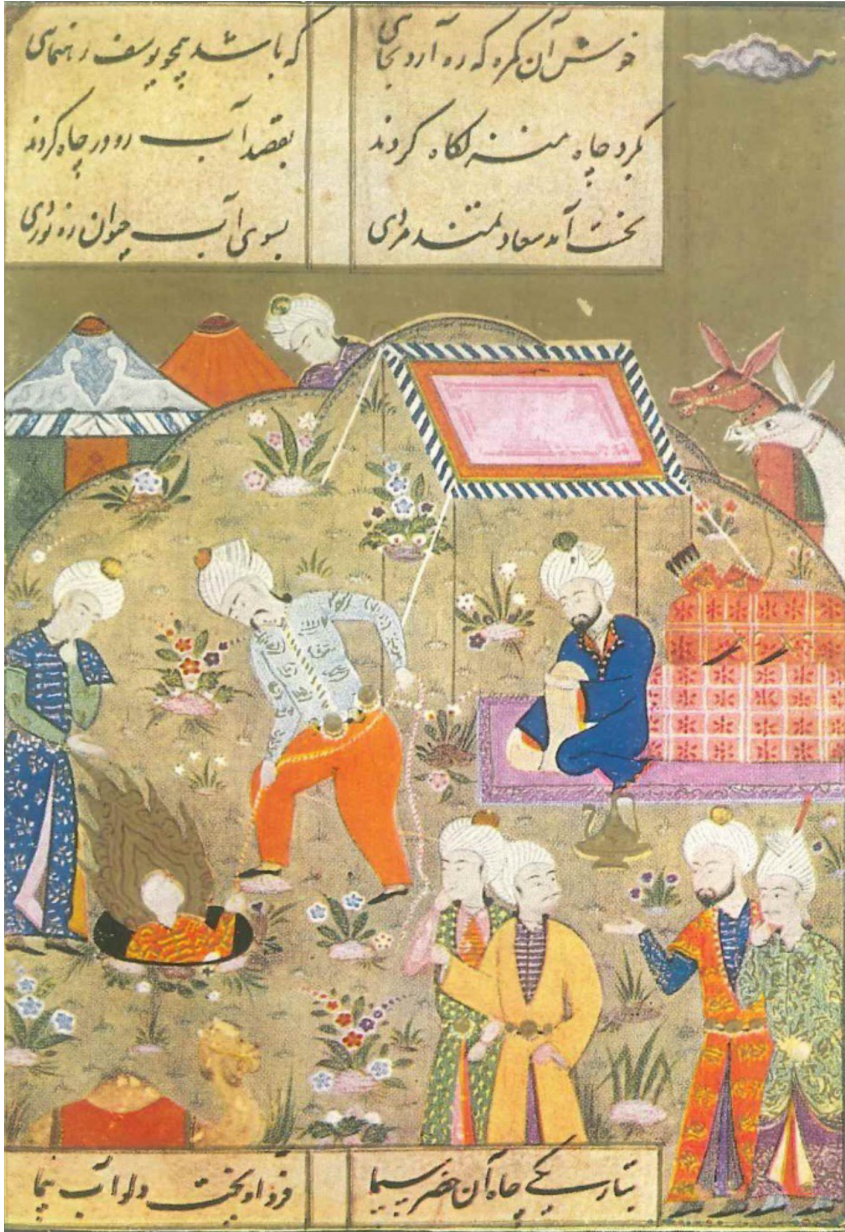
Şimdi ‘British Museum’un girişindeyim. Büyük bir zevk ile bu satırları yazıyorum. Daha sonra tafsilatlı olarak size yazacağım. İnanınız ki, tam bir ilim denizinin içindeyim. Gördüğüm her güzelliği size borçluyum. Yoksa bakıp geçerdim. Gerekli incelememi yapıp size not halinde sunacağım.

Ellerinizden öperim.

Ahmed Sayar
A. Sayar, ‘The Linguists’ Club’ Holland St.,
London, W. 8 England.

Sayın
Ord. Prof. Dr. Ahmed Süheyl ÜNVER
Kızıltoprak, Bağdat Cad. No. 130
Istanbul, TURKEY

⁷ Bu kartpostal, Dr. ASÜA, A.G.S. Dosyası, TTK, Ankara’da, ayrıca AGSA’dadır.

EK: Minyatürlü Kart – Yusuf (a.s.)'in Kuyudan Çıkarılışının Tasviri

VII

A.S. Ünver'den A.G. Sayar'a (2. Mektup)⁸

Mr. Ahmed SAYAR
The Linguists' Club, Holland St.
London W. 8
England

29.VI.1969

Aziz dostum,

7 Haziran'da gittiğim Viyana'dan 28. Haziran'da döndüm ve bu adresime yolladığınız minyatürlü kartınızı buldum, pek sevindim. Enstitüden, Viyana'ya yazılan mektupta sizden haberler alamadığımı bildirdiler. Daha ... (?) görmedim. Hepsine teşekkür ederim.

⁸ Bu mektup, Dr. ASÜA, A.G.S. Dosyası, TTK, Ankara'dadır. Gönderilmediği için AGSA'da bulunmamaktadır. Tamamlanmamış bir mektup gibi görünüyor. Şu kadar ki, Süheyl Hoca, el yazısıyla kaleme aldığı bu mektubunu daktilo yazısına aktarmamıştır.